

Svenska folkets kunskaper om pensionen

Mikael Elinder

Johannes Hagen

Mattias Nordin

Jenny Säve-Söderbergh

Svenska folkets kunskaper om pensionen^a

av

Mikael Elinder^b, Johannes Hagen^c, Mattias Nordin^d
och Jenny Säve-Söderbergh^e

2020-12-04

Sammanfattning

Den här rapportens syfte är att studera hur kunniga individer är om sina egna pensioner och pensionssystemet i stort, där vi analyserar hur denna pensionskunskap skiljer sig mellan olika grupper, vilka orsaker det finns till att individer saknar kunskaper och om det finns ett samband mellan individers pensionskunskap och hur väl förberedd man är inför sin pension. Rapporten bygger på en ny och omfattande enkätundersökning kring individers kunskap om det svenska pensionssystemet och deras egna pensioner. Resultaten från enkäten visar att en stor andel av pensionsspararna saknar grundläggande pensionskunskap och i genomsnitt är kunskapen lägre bland yngre, lågutbildade, låginkomsttagare och kvinnor. Individer med sämre pensionskunskaper har också i lägre utsträckning planerat och förberett sig inför sin pension. Vidare anger en klar majoritet komplexiteten i pensionssystemet, eller att de har planerat att skaffa sig kunskap men att det inte blivit av, som orsaker till avsaknad av kunskap. Att detta är förklaringar till avsaknad av kunskap styrks i vår analys av att individer som ser sig själva som sämre på matematik och som säger sig vara benägna att skjuta upp saker till morgondagen också har lägre genomsnittlig kunskap.

^a Den här rapporten är en sammanfattning av ”Who lacks pension knowledge, why and does it matter? Evidence from Swedish retirement savers” av Elinder m fl., IFAU working paper 2020:24. Vi tackar Helge Benmarger, Scott Findley, Georg Graetz, Daniel Hallberg, Per Johansson, Håkan Selin, Gabriella Sjögren Lindquist, Sanna Tenhunen och seminariedeltagare vid IFAU och IIPF 2019 (Glasgow) för synpunkter. Vi tackar även för stöd från Forte (2013–2482 och 2017–00092). Enkäten finansierades gemensamt av Forte, IFAU och ISF.

^bNationalekonomiska institutionen Uppsala universitet, UCFS, IFN. mikael.elinder@nek.uu.se

^cJönköping International Business School, Jönköping University; IFAU, UCFS, Network for Studies on Pensions, Aging and Retirement (Netspar), Centre for Entrepreneurship and Spatial Economics, e-mail: johannes.hagen@ju.se

^dStatistiska institutionen Uppsala universitet; UCFS, mattias.nordin@statistik.uu.se

^eInspektionen för socialförsäkringen (ISF), jenny.save-soderbergh@inspsf.se

Innehållsförteckning

1	Inledning.....	3
2	Institutionell bakgrund.....	6
3	Data.....	7
4	Resultat.....	10
4.1	Fördelning av pensionskunskap.....	10
4.2	Pensionskunskap och planering för pension.....	13
4.3	Varför saknar så många kunskap?.....	16
5	Diskussion och slutsatser.....	20
	Referenser.....	22

1 Inledning

Under de senaste årtiondena har pensionssystemen reformerats i många länder. Vanligtvis har dessa reformer inneburit en övergång från förmånsbestämda till avgiftsbestämda system. Övergången till avgiftsbestämda system har gjort att ansvaret för pensionen till stor del förskjutits från staten till individen. Individen måste fatta fler beslut som påverkar den framtida pensionen, både inom pensionssystemet men även i arbetslivet eftersom pensionen i hög grad bestäms av livsinkomsten. För att uppnå ett önskat pensionssparande behöver individerna ha åtminstone grundläggande kunskaper om pensionssystemets utformning och regler. Skillnader i kunskaper och förmågor mellan olika grupper skulle annars kunna bidra till ökad ojämlikhet i pensionsutfall.¹

Tidigare studier har visat att det finns ett samband mellan pensionsplanering och generell finansiell förmåga (Lusardi och Mitchell 2014). Personer med lägre finansiell förmåga har till exempel visat sig ha lägre pensionsförmögenhet (Behrman m fl. 2012) och vara mindre benägna att planera för sin framtida ekonomi som pensionär (Lusardi och Mitchell 2011b). Men även om generella finansiella färdigheter är viktiga för att fatta bra beslut kan det behövas mer kontext-specifik kunskap i vissa beslutssituationer, framförallt när besluten som ska tas är relativt svåra och oregelbundna i den bemärkelsen att individer inte ställs inför dem speciellt ofta, i många fall endast en gång i livet (se till exempel Hastings och Skimmyhorn 2013 samt Fernandes m.fl. 2014). Pensions sparare skulle således kunna gynnas av mer detaljerad kunskap om pensionssystemets regler och detaljer för att fatta bra pensionsbeslut.

En relaterad forskningslitteratur har därför försökt kartlägga hur mycket pensions sparare kan om sin egen pension och vilken roll sådan kunskap spelar för olika pensionsutfall. Till exempel har man visat att individer ofta saknar kunskap om hur mycket de betalar in till sin pension (Gustman och Steinmeier 2005; Chan och Stevens 2008), hur stor deras framtida pension blir (Gustman och Steinmeier 2004; Maunu 2007; Barrett m fl. 2015) och vilka pensionsval de har gjort tidigare (Hagen, forthcoming). Individer som saknar kunskap om sin pension fattar också sämre beslut. Bland annat visar Chan och Stevens (2008) att personer med bristfällig kunskap om sin pension oftare väljer en sämre tidpunkt för att gå i pension och dessutom svarar mindre på pensionssystemets inbyggda ekonomiska incitament, jämfört med välinformerade personer.

Utöver sådan *individ-specifik* kunskap kan individer också sakna kunskap om regler och incitament i pensionssystemet på en mer generell nivå. Landerretcher och Martínez (2013) undersöker sådan *system-specifik* kunskap och visar att

¹ Exempelvis finner Lusardi m fl. (2017) att 30–40 procent av ojämlikheten i pensionsförmögenheter i USA kan förklaras av skillnader i finansiell förmåga.

chilenare med bättre kunskap om pensionssystemet är mer benägna att spara privat till pensionen. Även Buecher-Koener m fl. (2019) visar att det är individer med god kunskap om pensionsreformer som är de som förändrar sitt arbetsutbud i samband med pensionsreformer.

Den här rapporten bygger på en ny och omfattande enkätundersökning kring individers kunskap om det svenska pensionssystemet och deras egen pension. Rapportens syfte är att studera hur kunniga individer är om sin egen pension och pensionssystemet i stort, hur denna pensionskunskap skiljer sig mellan socioekonomiska och demografiska grupper, samt vilka orsaker det finns till att individer saknar kunskaper. Vi undersöker även om det finns ett samband mellan individers pensionskunskap och hur väl förberedd man är inför sin pension.

Med enkätens hjälp kan vi separera olika aspekter av pensionskunskap. Vi skiljer mellan *system-specifik* och *individ-specifik* kunskap. *System-specifik* kunskap delas i sin tur upp i kunskap om *sparandefasen* och *utbetalningsfasen* medan *individ-specifik* kunskap handlar om intjänad pensionsförmögenhet och val gjorda runt premiepensionen.

Vi undersöker sedan om det finns ett samband mellan pensionskunskap och hur man planerar sin ekonomi inför pensionen där vi kontrasterar pensionskunskap med grundläggande kunskaper om ekonomiska företeelser såsom ränta, inflation och sparande (så kallade generella finansiella färdigheter, vilka vi också mäter i enkäten).²

I enkäten frågar vi också deltagarna om hur mycket de själva anser att de kan om pensionssystemet. Vi analyserar sedan hur starkt samband sådan *subjektiv* kunskap har med pensionsplanering jämfört med objektiva kunskaper om pensionssystemet. Tidigare studier har visat att individers subjektiva uppfattningar av sina generella finansiella kunskaper, betingat på faktisk kunskap, spelar roll för olika typer av finansiella beslut och förberedelser för pensionen (Allgood och Walstad 2016; Anderson m fl. 2017; Angrisani och Casanova 2019). Vi är, såvitt vi vet, de första som undersöker sambanden mellan både subjektiv och objektiv pensionskunskap och pensionsplanering.

Enkätundersökningen genomfördes i slutet av 2017 och början av 2018 och skickades ut till 12 000 slumpmässigt utvalda individer i åldrarna 31 till 60 år. Svarefrekvensen hamnade på cirka 30 procent. I undersökningen fick deltagarna svara på faktafrågor om det svenska pensionssystemet, både kring sparandefasen (till exempel frågor rörande avgiftsnivåer och brytpunkter för pensionsavsättningar) och utbetalningsfasen (till exempel frågor rörande uttagsålder och uttagsperioder). Deltagarna fick också svara på frågor rörande generell finansiell för-

² Den enda tidigare studie som vi känner till som gör detta är Pedroni och Rieskamp (2015). I linje med våra resultat finner de att för schweiziska pensionssparare är pensionskunskap starkare relaterat till privat pensionssparande än generell finansiell förmåga.

måga. Svaren har sedan kopplats till individuella registerdata med information om pensionsavsättningar och premiepensionsval (från Pensionsmyndigheten) samt ett stort antal socioekonomiska och demografiska variabler (från SCB).

Deltagarna fick även svara på ett antal frågor om deras egen pensionsplanering. De fick bland annat uppge om de räknat på hur mycket de behöver spara till pensionen, om de pensionssparar privat, om de har funderat på när de ska gå i pension och om de har gjort en pensionsprognos. De fick även ta ställning till om de är nöjda med nivån på sitt pensionssparande och i vilken utsträckning de oroar sig för att pensionen ska bli för låg.

Vårt första resultat är att en stor andel av pensionsspararna saknar grundläggande pensionskunskap. Mer än två tredjedelar av enkätdeltagarna uppger att de inte har tillräcklig kunskap för att förstå hur deras egna val påverkar deras framtida pension. Resultatet är i linje med vad de faktiskt kan: en klar majoritet kan inte svara korrekt på ens hälften av faktafrågorna om pensionen. Överlag kan deltagarna mer om uttagsfasen jämfört med sparandefasen och deras egen pension.

Vårt andra resultat är att det finns stora skillnader i pensionskunskap mellan olika grupper: i genomsnitt är kunskapen lägre bland yngre, lågutbildade, låginkomsttagare och kvinnor. I genomsnitt befinner sig dessa grupper i en mer utsatt ekonomisk situation vilket innebär att de som har störst behov av kunskap också kan vara de som i högsta grad saknar den.

Resultaten visar också att det finns ett samband mellan pensionskunskaper och planeringen inför pensionen; personer med bättre kunskap om pensionsystemet och sin egen pension planerar i högre utsträckning för sin pension än andra gör. Vi finner även att en individs nivå av pensionskunskap förklarar dennes pensionsplanering bättre än vad hans generella finansiella förmåga gör. Vidare ser vi att de som upplever att de saknar kunskap är mindre benägna att planera för sin pension, mer oroade över sin framtida pension och mindre nöjda med sitt nuvarande pensionssparande.

I undersökningen fick deltagarna även svara på *varför* de saknar den kunskap de anser sig behöva. Nära 80 procent pekar ut pensionssystemets komplexitet som en av orsakerna till detta. Ungefär lika många svarade att de har tänkt att sätta sig in i pensionssystemet men att det inte har blivit av. Det senare svaret är relativt konstant över åldrarna vilket indikerar en hög grad av *prokrastinering*, det vill säga ett beteende där man tenderar att skjuta upp uppgifter fast man vet att det vore bättre att göra dem på en gång. Hypotesen att sådant beteende förklarar bristande kunskaper styrks också av att individer som själva anger att de tenderar att skjuta saker på framtiden också har lägre kunskap. Dessutom har individer som ser sig själva som sämre på matematik också lägre kunskap vilket

kan tyda på att komplexiteten i pensionssystemet gör det svårt för många individer att skaffa sig kunskap om pensioner.

2 Institutionell bakgrund

Pensionssystemet består av tre delar: den allmänna pensionen inklusive premiepensionen och de grundskydd som ingår, tjänstepensionen (enligt särskilda avtal mellan arbetsgivare och löntagare) och privat pensionssparande. Nedan redogör vi översiktligt för dessa tre delar (för en mer detaljerad beskrivning av det svenska pensionssystemet se Barr 2013 och Hagen 2013, 2017). Syftet är att ge en bakgrund till den information om systemet som en pensionssparare behöver ha kunskap om.

Den allmänna pensionen är den mest betydelsefulla pensionsinkomsten för de flesta pensionärer. Det nuvarande allmänna pensionssystemet i Sverige introducerades 1999 och genomgick då en förändring från ett förmånsbestämt till ett i stora delar avgiftsbestämt system. För varje individ avsätts motsvarande 18,5 procent av arbetsinkomster (och av andra skattebaserade förmåner) upp till det så kallade inkomsttaket,³ till den allmänna pensionen.

Den allmänna pensionen innefattar tre delar. De första två delarna är inkomstrelaterade och består av inkomstpensionen och premiepensionen som vardera motsvarar 16 respektive 2,5 procentenheter av pensionsavgiften.⁴ Storleken på inkomstpensionen beror, förutom på insättningarna, på den genomsnittliga inkomstutvecklingen och livslängden i Sverige. Avsättningen till premiepensionen överförs till ett individuellt fondkonto och individen kan själv välja vilka fonder hen vill placera sitt kapital i. Den tredje delen av den allmänna pensionen är grundskyddet som består av en garantipension vilken betalas ut till pensionärer över 65 år med låg eller ingen inkomstpension. Pensionsmyndigheten är ansvarig myndighet för information kring hela den allmänna pensionen (inkomst- och premiepensionen samt grundskyddet).

Det finns ingen bestämd ålder vid vilken individer måste gå i pension i Sverige, inte heller finns det någon övre gräns för hur länge man får arbeta. Det allmänna pensionssystemet kan emellertid betalas ut som tidigast vid 61 års ålder (regler som gällde 2018) och arbetslöshetsskyddet tas bort vid 67 års ålder.

Den andra delen av det svenska pensionssystemet består av ett antal olika tjänstepensionsavtal som betalas av arbetsgivare. En liknande övergång till ett

³ Taket är för närvarande 7,5 inkomstbasbelopp vilket för 2018 motsvarade en årsinkomst på 468,750 SEK.

⁴ Avgiften till inkomstpension kanaliseras via buffertfonderna för att finansiera utgående pensioner. Den person som betalat in avgiften får samtidigt en pensionsrätt som kan ses som en fordran på pensionssystemet. Varje persons avgift till premiepension sätts istället in på just den personens premiepensionskonto.

avgiftsbestämt system som för det allmänna systemet har skett även för tjänstepensionerna. I det gamla förmånsbestämda systemet fanns det en begränsad möjlighet att flytta sina pensionsrätter och pensionen betalades oftast ut livsvarigt. Det nuvarande systemet gör det möjligt för individer att välja hur de vill investera sina pensionsrätter och pensionen kan betalas ut livsvarigt eller under ett bestämt antal år (som lägst 5 år, se Hagen 2015). Uppskattningsvis är minst 90 procent av den totala arbetskraften idag täckt av ett tjänstepensionsavtal (Kjellberg 2018; Inspektionen för Socialförsäkringen 2018). Avsättningarna till tjänstepensionen är i huvudsak proportionerliga till en inkomst upp till inkomsttaket. Till varje anställd betalar arbetsgivaren in motsvarande 4 till 6 procent av lönen till tjänstepension för den lön som inte överstiger inkomsttaket. För den del av lönen som eventuellt överstiger inkomsttaket är inbetalningarna mycket högre, vanligen runt 30 procent. Den lägsta åldern för att betala ut tjänstepensionen är 55 år och den betalas vanligtvis automatiskt ut från 65 års ålder, om individen inte själv valt en annan uttagsålder.⁵

Den tredje delen av det svenska pensionssystemet består av privata pensionsbesparingar. Fram till 2016 fanns det ett skatteincitament att spara i individuella pensionssparkonton, men denna skatteförmån har tagits bort. Allt långsiktigt sparande kan således potentiellt betraktas som ett pensionssparande beroende på avsikten bakom sparandet och hur sparandet påverkar de personliga finanserna under pensionen.

Under 2018 var genomsnittspensionen i Sverige 17 589 kronor per månad före skatt av vilken 68 procent, 27 procent och 5 procent kommer från den första, andra och tredje delen av pensionssystemet (här räknas endast det ovan nämnda skatteförmånliga pensionssparandet in).⁶ Nettokompensationsgraden i Sverige, ett mått på pensionen efter skatt uttryckt som andel av slutlönen efter skatt, var 53,4 procent vilket är något lägre än OECD-genomsnittet på 58,6 procent (OECD 2020).

3 Data

I slutet av 2017 och början av 2018 genomfördes enkätundersökningen Ekonomi och Pension 2017 med syftet att mäta pensionssparares kunskaper om – och

⁵ För en mer detaljerad diskussion om utvecklingen och regler för tjänstepensionen i Sverige, se Hagen (2013) och Elinder och Hagen (2018).

⁶ Egna beräkningar utifrån data på Pensionsmyndighetens hemsida, 9 november 2020: <https://www.pensionsmyndigheten.se/statistik/pensionsstatistik/?domain=tab-6&report=report-6-1>

attityder till – pensionssystemet.⁷ Enkätundersökningen skickades till ett stickprov om 12 000 slumpmässigt utvalda individer i åldrarna 31 till 60 år (födda 1957 till 1986). Stickprovet var stratifierat så att 6 000 individer i åldrarna 31 till 50 år (födda 1967 till 1986) valdes ut (300 i varje födelseår) och 6 000 individer i åldrarna 51 till 60 år (födda 1957 till 1966) valdes ut (600 i varje födelseår). Dessa åldrar valdes ut då syftet med undersökningen var att studera pensions-sparare, det vill säga, individer i arbetsför ålder som ännu inte gått i pension.

Undersökningen bestod av totalt 96 frågor uppdelade i fyra delar. I den första delen ställdes kunskapsfrågor om pensionssystemet som rörde exempelvis avgiftsnivåer, pensionsålder och uttagsperioder, både inom den allmänna pensionen och inom tjänstepensionen. I den andra delen ställde vi frågor om individens egen pension, som till exempel om de försökt räkna ut hur mycket de behöver spara till pensionen, när de planerar att gå i pension, om de vet hur stort pensionskapital de har och om de är nöjda med sitt pensionssparande. Vi frågade även om de anser sig vara tillräckligt insatta i pensionssystemet för att förstå hur deras egna val påverkar deras framtida pension. I den tredje delen ställdes frågor om individen själv rörande inkomstnivå, boendesituation och hälsa. Slutligen, i den sista delen ställdes frågor tagna från den internationella forskningen rörande generell finansiell förmåga, ekonomiska preferenser och attityder till olika ekonomiska situationer.

Enkätsvaren matchades sedan med administrativa registerdata från flera olika källor rörande individers socioekonomiska och demografiska bakgrund, deras pensionsrätter i både inkomst- och premiepensionen samt fondval inom premiepensionen.

Totalt svarade 3 526 individer på enkäten, vilket ger en svarsfrekvens på cirka 30 procent. Av dessa godkände cirka 60 procent att vi kompletterade deras svar med information från individuella registerdata. Efter att de individer tagits bort där registerdata inte kunde läggas till enkätsvaren, där enkäten inte slutfördes, eller där registerdata tyder på att en annan person än den enkäten riktades till svaret återstår ett stickprov på 1 976 individer.

På grund av bortfallet finns en risk att stickprovet inte är representativt för befolkningen i stort. För att hantera detta så använder vi oss i alla resultat i denna rapport av den viktningmetod som Hainmueller (2012) föreslog, så kallad entropibalansering. För den intresserade läsaren hänvisar vi till Elinder m fl. (2020) för en utförlig diskussion av eventuell selektion samt hur viktningmetoden kan lösa detta problem.

⁷ Undersökningen var ett samarbete mellan IFAU (Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering), ISF (Inspektionen för socialförsäkringen) och Uppsala universitet.

För att mäta individers kunskap om pensioner använder vi oss av totalt 19 frågor (listade i Tabell 1) med ett korrekt svar per fråga.⁸ Tio av frågorna handlar om den allmänna pensionen, sex frågor om tjänstepensionen medan tre frågor handlar om individens egen pension. Vi konstruerar ett ”pensionskunskaps-index” som andelen korrekta svar av dessa 19 frågor.

Tabell 1 Deskriptiv statistik över pensionskunskapsfrågorna

	Andel korrekta svar
<i>Sparandefrågor</i>	
Hur många procent av lönen tror du avsättningarna till den allmänna pensionen motsvarar för en löntagare som tjänar 25 000 kronor per månad före skatt?	0,11
Vid vilken månadsinkomst (före skatt) tror du att en högre inkomst inte leder till högre allmän pension?	0,21
Tror du att personer själva kan välja hur deras avsättningar till den allmänna pensionen ska förvaltas?	0,39
Tror du att premiepensionen kan överföras mellan makar?	0,14
Hur många procent av lönen tror du avsättningarna till tjänstepensionen motsvarar för en löntagare som tjänar 25 000 kronor per månad före skatt?	0,39
Vid vilken månadsinkomst (före skatt) tror du att en högre inkomst normalt inte leder till högre tjänstepension?	0,05
Går det normalt att välja hur hela eller delar av tjänstepensionen ska placeras?	0,56
<i>Utbetalningsfrågor</i>	
När tror du att den allmänna pensionen betalas ut?	0,50
Från vilken ålder tror du att den allmänna pensionen normalt tidigast kan betalas ut?	0,43
Under hur lång tid tror du att den allmänna pensionen betalas ut?	0,71
Tror du att man kan fortsätta att arbeta samtidigt som man erhåller allmän pension?	0,65
Hur mycket tror du att en pensionär i genomsnitt får i allmän pension i månaden (före skatt)?	0,49
Vilken tror du är den lägsta pension (före skatt) en person som varit bosatt i Sverige i hela sitt liv kan få?	0,37
När tror du att tjänstepensionen betalas ut?	0,27
Under hur många år tror du att tjänstepensionen betalas ut?	0,53
Hur många procent av lönen tror du avsättningarna till tjänstepensionen motsvarar för en löntagare som tjänar 25 000 kronor per månad före skatt?	0,41
<i>Individspecifika frågor</i>	
Kommer du ihåg ungefär hur stort pensionskapital du hade i inkomstpensionen i det senaste orange kuvertet?	0,15
Kommer du ihåg ungefär hur stort pensionskapital du hade i premiepensionen i det senaste orange kuvertet?	0,14
Har du någon gång gjort ett aktivt val om placeringen av ditt kapital i premiepensionen?	0,53

⁸ I Elinder m fl. (2020) redovisas alla svarsalternativ samt vad som var rätt svar på respektive fråga.

Vi delar i sin tur in frågorna i tre delindex som mäter kunskap om sparande, utbetalning och individspecifika omständigheter (såsom pensionsförmögenhet och fondval i premiepensionen). Dessa index är också mätta som andelen korrekta svar på respektive frågor.

Kunskapsindexen ger en detaljerad översikt över individers kunskap om flera aspekter av sin pension och pensionssystemet. Hur viktig respektive fråga är varierar dock beroende på individuella omständigheter. Vi kompletterar därför våra objektiva kunskapsmått med en fråga där respondenterna får svara huruvida de själva anser att de är tillräckligt insatta i pensionssystemet för att förstå hur deras egna val påverkar deras framtida pension.

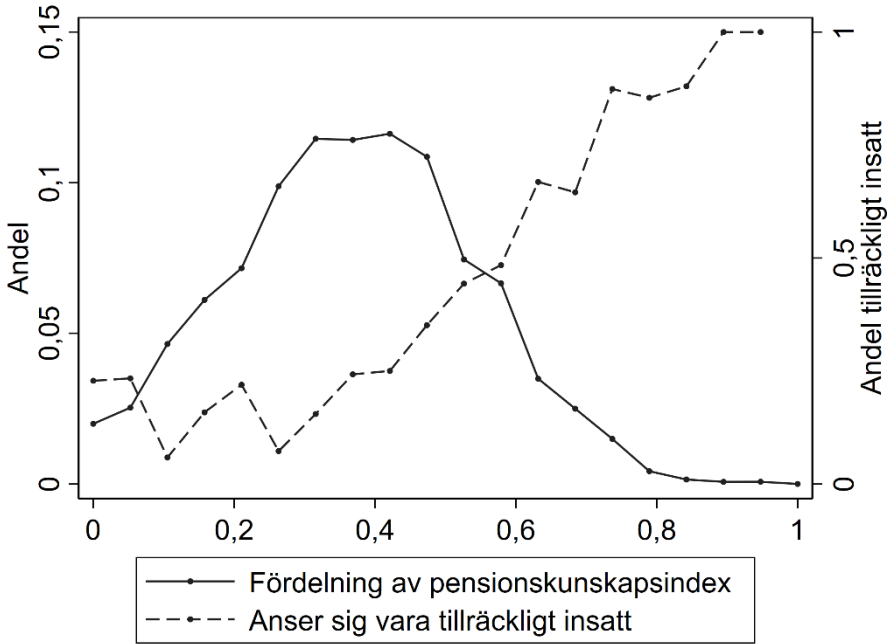
För att kunna skilja på betydelsen av pensionskunskap och generell finansiell förmåga ställde vi även tre standardfrågor som används för att mäta finansiell förmåga (de så kallade ”Big 3”-frågorna rörande ränta, inflation och risk, se Lusardi och Mitchell 2014).

4 Resultat

4.1 Fördelning av pensionskunskap

Ett första resultat från pensionskunskapsindexet – vilket visas i Figur 1 – är att ingen respondent svarat korrekt på alla frågor. Vi ser också att en klar majoritet svarade rätt på mindre än hälften av frågorna. Det genomsnittliga antalet korrekta svar var 7 av 19 (andelen korrekta svar var alltså 0,37). Detta resultat matchar även respondenternas subjektiva uppfattning om sin egen kunskapsnivå där det finns ett starkt positivt samband mellan andelen som ansåg sig ha tillräcklig kunskap för att förstå hur sina val påverkar framtida pension (streckad linje) och pensionskunskapsindexet. Till exempel finner vi att för individer med minst 15 av 19 korrekta svar (en andel korrekta svar på 0,79) ansåg sig 90 procent ha tillräcklig kunskap, medan motsvarande siffra för de med högst 5 korrekta svar (en andel korrekta svar på 0,26) endast var 15 procent. I genomsnitt ansåg enbart 28 procent att de har tillräcklig kunskap.

Figur 1 Fördelning av pensionskunskap

Not: Den heldragna linjen visar fördelningen av pensionskunskapsindexet (skala på vänstra y-axeln). Den streckade linjen visar andelen som anser sig vara tillräckligt insatta för att förstå hur deras val påverkar deras framtida pension (skala på högra y-axeln) för varje givet värde på pensionskunskapsindexet.

För att undersöka skillnader i pensionskunskap bland svenska pensionssparare studerar vi sambandet mellan pensionskunskapsindexet och ett antal socioekonomiska och demografiska variabler i en regressionsmodell där pensionskunskapsindexet är den beroende variabeln och övriga variabler är oberoende. Resultaten visas i den första kolumnen av Tabell 2, där pensionskunskapsindexet har standardiserats så att medelvärdet är noll och standardavvikelsen är ett för att enklare kunna tolka resultaten. Samtliga oberoende variabler är dummyvariabler, med undantag för variabeln IP-kapital, som mäter kapitalet i inkomstpensionen relativt den egna ålderskohorten i miljoner kronor.⁹ Denna variabel ser vi som ett grovt mått på individers historiska arbetsinkomst.

Resultaten tyder på att pensionskunskap ökar med åldern, där individer i åldrarna 41–50 och 51–60 har bättre kunskap jämfört med de i åldern 31–40 och att kvinnor i genomsnitt har sämre kunskaper än män. De kanske tydligaste sambanden finner vi kring utbildning och inkomst: personer med högskoleutbildning har ungefär en halv standardavvikelse högre pensionskunskap jämfört med indi-

⁹ Standardavvikelsen för denna variabel är cirka 470 000 kronor.

vider med enbart grundskoleutbildning. Ungefär samma skillnad finns i genomsnitt mellan två individer där den ena har en miljon högre inkomstpensionskapital (relativt ålderskohorten) jämfört med den andra.

Vår slutsats är att det finns stora skillnader i pensionskunskap mellan demografiska och socioekonomiska grupper. Till exempel innebär våra resultat att en arbetslös kvinna i åldern 31–40 år med grundskola som högsta utbildning och med ett genomsnittligt inkomstpensionskapital förväntas ha nästan två standardavvikelser lägre pensionskunskap än en arbetande man i åldern 51–60 med högskoleutbildning och med en miljon kronor mer i inkomstpensionskapital än genomsnittet i sin ålderskohort.

Vi studerar även om det finns skillnader i kunskap rörande de olika delarna av pensionskunskap genom att studera regressionsresultat där den beroende variabeln är något av de tre delindex vi skapat för kunskap om sparandefasen, uttagsfasen eller individ-specifika omständigheter rörande pensionen.

Resultaten för delindexen visas i kolumn 2–4 i Tabell 2 och är överlag relativt lika de resultat vi finner för det generella kunskapsindexet. Det finns dock några skillnader som är värda att nämna. För det första är åldersgradienten tydligast för uttagsindexet. Detta är också rimligen väntat eftersom denna kunskap är mest relevant för personer nära pensionsåldern. För det andra har kvinnor i genomsnitt sämre kunskaper om sparandefasen jämfört med män, medan det inte finns några tydliga könsskillnader i kunskapen om utbetalningsfasen. Detta är anmärkningsvärt mot bakgrund av att kvinnor oftare arbetar deltid och är föräldralediga längre tid än män, beslut som är viktiga i sparandefasen och som påverkar storleken på den framtida pensionen.

Tabell 2 Socioekonomiska och demografiska skillnader i pensionskunskap

	Generell kunskap	Sparande	Utbetalning	Individspecifikt
Ålder 41–50	0,14** (0,071)	0,2*** (0,075)	0,096 (0,069)	-0,078 (0,074)
Ålder 51–60	0,31*** (0,069)	0,36*** (0,072)	0,21*** (0,065)	0,025 (0,068)
Kvinna	-0,13** (0,055)	-0,036 (0,058)	-0,1* (0,052)	-0,26*** (0,056)
Gift	0,048 (0,059)	0,047 (0,061)	0,051 (0,055)	-0,0085 (0,062)
Frånskild	-0,084 (0,08)	-0,078 (0,084)	-0,082 (0,084)	-0,0047 (0,087)
Änka/Änkling	-0,38** (0,16)	-0,32** (0,15)	-0,46** (0,19)	0,022 (0,19)
Egen företagare	0,099 (0,11)	0,1 (0,11)	0,03 (0,098)	0,091 (0,12)
Ej anställd	-0,038 (0,1)	-0,11 (0,11)	-0,068 (0,097)	0,21* (0,12)
Arbetslös	-0,21* (0,12)	-0,23 (0,14)	-0,1 (0,11)	-0,089 (0,11)
IP-kapital	0,61*** (0,067)	0,56*** (0,073)	0,63*** (0,059)	0,029 (0,074)
Gymnasium	0,19 (0,12)	0,17 (0,12)	0,17 (0,11)	0,065 (0,12)
Mindre än 3 års högre studier	0,5*** (0,13)	0,33** (0,13)	0,5*** (0,12)	0,34** (0,13)
Minst 3 års högre studier	0,54*** (0,13)	0,33** (0,13)	0,6*** (0,11)	0,34*** (0,12)
Intercept	-0,4*** (0,14)	-0,38*** (0,14)	-0,37*** (0,12)	-0,053 (0,13)
Antal obs.	1 976	1 976	1 976	1 976

Not: * p<0.1, ** p<0.05, *** p<0.01

4.2 Pensionskunskap och planering för pension

För att förstå sambandet mellan pensionskunskap och planering för pensionen i vårt datamaterial skapar vi dummyvariabler utifrån svaren på sex olika frågor eller påståenden:

1. *Planerat pensionssparande*: ”Jag har försökt att räkna ut hur mycket jag behöver spara privat till pensionen”. Svartalternativen gavs på en skala från ett till fem, där ett motsvarar ”Stämmer inte alls” och fem motsvarar ”Stämmer helt”. Denna fråga har tidigare använts i litteraturen som studerar sambandet mellan pensionsplanering och finansiell förmåga (Lusardi och Mitchell (2011b) presenterar en översikt av denna forskning). Variabeln antar värdet

- ett för svarsalternativ tre till fem och noll annars. 32 procent av individerna har enligt detta mått planerat sitt pensionssparande.
2. *Planerat pensionsålder*: ”Vid vilken ålder planerar du att gå i pension?” Möjliga svar var fem åldersintervall samt ”Jag har börjat ta ut hela eller delar av min pension” och ”Jag har inte funderat på det än”. Variabeln antar värdet ett för alla svar utom det sistnämnda, där värdet istället är noll. 66 procent har antingen angivit en ålder då de planerar att gå i pension eller har redan börjat ta ut sin pension.
 3. *Sparar privat*: ”Sparar du privat till pensionen?” Möjliga svarsalternativ var ”Nej, jag har aldrig haft privat pensionssparande”, ”Nej, jag sparade tidigare men har slutat”, ”Ja, men inget fast belopp varje månad” och fyra intervall för antalet kronor som sparas i månaden. Variabeln antar värdet ett för något av de fem ”Ja”-svaren och noll för de två ”Nej”-svaren. 55 procent uppger att de sparar privat.
 4. *Pensionsprognos*: ”Har du gjort en pensionsprognos på minpension.se?” Möjliga svar var ”Ja”, ”Nej” och ”Vet ej”, och variabeln antar värdet ett om svaret var ”Ja” och noll annars. 31 procent hade gjort en sådan prognos.
 5. *Nöjd med sparandet*: ”Är du nöjd med nivån på ditt sparande [till pensionen] idag?” där möjliga svar var ”Ja”, ”Nej, jag borde egentligen spara mer”, ”Nej, men jag har inte råd att spara mer än vad jag gör” och ”Nej, jag tror att jag sparar onödigt mycket”. Variabeln antar värdet ett om svaret var ”Ja” och noll annars. 33 procent var nöjda med sparandenivån.
 6. *Oro låg pension*: ”Jag oroar mig för att få för låg pension.” Respondenterna kunde svara från ett till fem där ett motsvarar ”Stämmer inte alls” och fem motsvarar ”Stämmer helt”. Variabeln antar värdet ett för svarsalternativ tre till fem och noll annars. 66 procent oroar sig för att få låg pension.

Tabell 3 Pensionskunskap och förberedelse för pension

	Planerat pensionssparande		Planerat pensionsålder	
Pensionskunskap	0,099*** (0,013)	0,069*** (0,015)	0,11*** (0,015)	0,081*** (0,016)
Finansiell förmåga		-0,02 (0,018)		-0,0033 (0,018)
Tillräckligt insatt		0,23*** (0,033)		0,049 (0,031)
Kontroller		✓		✓
Antal obs.	1 962	1 947	1 964	1 950

	Sparar privat		Pensionsprognos	
Pensionskunskap	0,043*** (0,015)	-0,0043 (0,017)	0,17*** (0,01)	0,083*** (0,012)
Finansiell förmåga		0,0021 (0,018)		0,037*** (0,011)
Tillräckligt insatt		0,052 (0,034)		0,24*** (0,028)
Kontroller		✓		✓
Antal obs.	1 963	1 949	1 958	1 951

	Nöjd med sparande		Oro låg pension	
Pensionskunskap	0,073*** (0,013)	-0,0052 (0,015)	-0,057*** (0,015)	-0,021 (0,016)
Finansiell förmåga		0,012 (0,016)		-0,0095 (0,016)
Tillräckligt insatt		0,21*** (0,034)		-0,098*** (0,034)
Kontroller		✓		✓
Antal obs.	1 936	1 922	1 960	1 945

Not: * p<0.1, ** p<0.05, *** p<0.01

Tabell 3 visar resultaten där de sex variablerna som listas ovan har använts som utfallsvariabler. Den första kolumnen för respektive variabel visar resultatet från en regression med pensionskunskapsindexet som enda oberoende variabel. I den andra kolumnen inkluderas alla de variabler som var med i Tabell 2 som kontrollvariabler. Dessutom inkluderas en kontroll för generell finansiell förmåga (andelen av ”Big 3”-frågorna som respondenterna svarade korrekt på, stan-

dardiserade så att de har en standardavvikelse lika med ett) samt en dummyvariabel för om respondenterna anser sig vara tillräckligt insatta för att förstå hur deras egna val påverkar deras framtida pension.

Resultaten från den översta delen av tabellen visar på ett positivt samband mellan pensionskunskap och sparandeplanering samt mellan pensionskunskap och planering av pensionsålder. I genomsnitt är en ökning av pensionskunskapen med en standardavvikelse förknippad med en ökning av sannolikheten att planera pensionssparande med ungefär 10 procentenheter och sannolikheten att planera pensionsålder med 11 procentenheter. När kontrollvariabler läggs till minskar punktskattningarna något, men sambandet är fortsatt positivt. För finansiell förmåga är punktskattningen faktiskt negativ, fast nära noll och långt ifrån statistiskt signifikant skild från noll, vilket indikerar att finansiell förmåga inte förklarar utfallen när man kontrollerar för pensionskunskap.

Dessutom ser vi ett positivt samband mellan subjektiv pensionskunskap (mätt med en indikator för om respondenterna anser sig vara tillräckligt insatta) och planering av sitt pensionssparande. Sambandet är dock inte lika tydligt som i fallet med att planera pensionsåldern. Detta resultat är i linje med van Rooij m fl. (2012) som visar att personer som har större tilltro till sin finansiella förmåga har högre förmögenhet jämfört med de som har mindre tilltro.

När det gäller det faktiska sparandet är sambandet med pensionskunskap svagare och när kontrollvariabler läggs till så försvinner det. Däremot är samtliga kunskapsvariabler positivt korrelerade med att ha gjort en pensionsprognos på minpension.se, även om korrelationen är lägre för finansiell förmåga än för de andra två variablerna.

För de sista två utfallen är sambandet tydligast för subjektiv kunskap. En tolkning av detta resultat är att de två sista utfallen – till skillnad från de fyra första – mäter *attityder* till pensionsplanering snarare än faktiskt *beteende*. Det är således logiskt att subjektiv kunskap har starkare samband än objektiv kunskap med sådana attityd-utfall som oro och att vara nöjd.

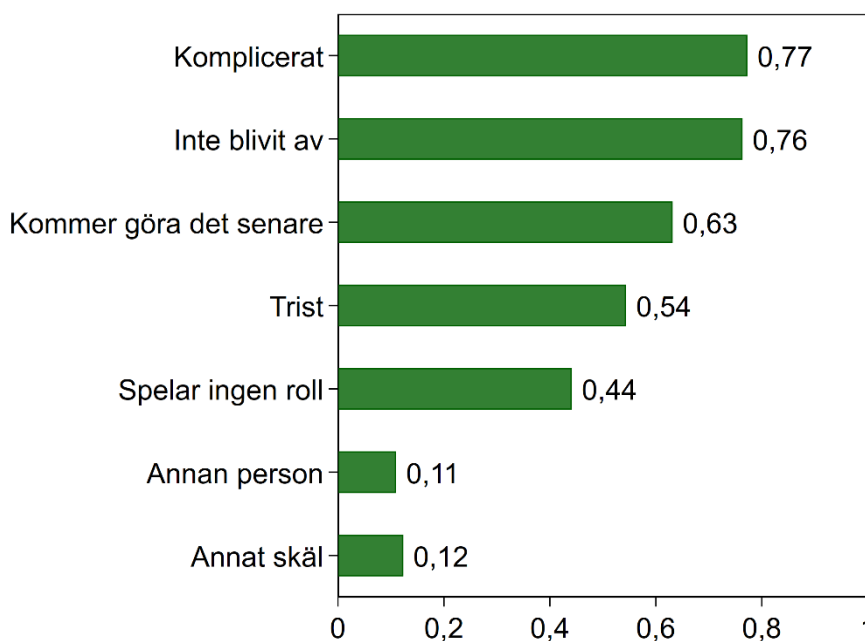
Vår slutsats av resultaten i Tabell 3 är att pensionskunskap har ett positivt samband med olika variabler som relaterar till pensionsplanering, men inte ett lika tydligt samband med *attityder* till pensionsplanering. Subjektiv kunskap däremot korrelerar både med pensionsplanering och attityder därtill. För finansiell förmåga, å andra sidan, syns nästan inget samband med utfallen, givet att vi kontrollerar för objektiv och subjektiv pensionskunskap.

4.3 Varför saknar så många kunskap?

Vi har dokumenterat att en stor andel av pensions sparare saknar kunskap om pensionssystemet, och att de med lägre kunskap är mindre förberedda för pensionen. Det är därför naturligt att fråga sig varför så många saknar kunskap. Vi

frågade respondenterna som uppgav att de inte hade tillräcklig kunskap varför de inte hade skaffat sig sådan kunskap. Respondenterna kunde svara från en lista med olika svarsalternativ där de hade möjligheten att markera mer än ett svar. Figur 2 visar svaren.

Figur 2 Anledningar till avsaknad av kunskap

Not:

Figuren visar andelen som uppgav ett givet alternativ som orsak till avsaknad av kunskap för de individer som angav att de inte hade tillräcklig kunskap för att förstå hur deras val påverkar deras framtida pension. Respondenterna kunde ange flera alternativ.

77 procent av respondenterna angav att "Pensionssystemet är för komplicerat" som anledning till att de saknade tillräcklig kunskap, 76 procent uppgav "Jag har tänkt sätta mig in i det, men det har inte blivit av" och 63 procent angav "Jag kommer att göra det när jag kommer närmare pensionen". Totalt sett kryssade 87 procent minst ett av de två senare alternativen. Även i åldrarna 56–60 var denna siffra hög (83 procent), vilket visar på utbredd prokrastinering. Vidare svarade 54 procent att "Att tänka på pensionen är trist" medan 44 procent svarade "Jag tror inte att det spelar så stor roll om jag sätter mig in mer i hur det fungerar" som anledning till avsaknad av kunskap. Endast ett fåtal individer svarade "En person som jag litar på har koll på min pension" (11 procent) eller "Annat skäl" (12 procent) som anledning.

En forskningslitteratur har analyserat hur egenskaper hos den uppgift som ska utföras påverkar individers benägenhet att prokrastinera. Denna litteratur har t.ex. visat att uppgiftens komplexitet (Ackerman och Gross 2005, 2007) och hur tråkig uppgiften upplevs (Ackerman och Gross 2005) påverkar prokrastineringsbenägenheten, vilket stämmer väl in på våra resultat. Även om man tycker att det är viktigt att införskaffa information om pensionen så är det något som alltid kan skjutas upp något. Det faktum att många upplever pensionssystemet som komplicerat och tråkigt att tänka på ökar sannolikheten att individer prokrastinerar och därmed inte skaffar relevant information. Detta kan i sin tur förklara varför olika typer av förval och informationsinsatser kan få stor effekt på pensionsbeteenden (se Elinder och Hagen 2018 för en diskussion kring detta).

Det kan också vara så att många individer saknar kunskap för att de värderar framtida konsumtion mindre, det vill säga, de har en hög diskonteringsfaktor. Om så är fallet så säger ekonomisk teori att det är oproblematiskt att skjuta upp kunskapsinhämtandet. Beteendet är helt enkelt rotat i individens rationella beslutsfattande.

Det faktum att många individer saknar kunskap kan också bero på att det är svårt att förstå hur pensionssystemet fungerar. Den stora forskningslitteraturen kring finansiell förmåga har visat att många individer har begränsad förmåga att fatta rationella finansiella beslut, och det faktum att så många respondenter anger att pensionssystemet är ”för komplicerat” kan helt enkelt bero på att det är svårt att förstå pensionssystemet.

För att undersöka dessa mekanismer använde vi oss av frågor som tidigare använts i ”Global Preference Survey” (GPS, se Falk m fl. 2016, 2018). Precis som i GPS frågade vi respondenterna ”Hur villig är du att avstå från något idag för att få det bättre i framtiden?” på en skala mellan noll till tio, där noll indikerar ”Helt ovillig att göra så” och tio ”Mycket villig att göra så”. I analysen nedan vänder vi på variabeln så att ett högre värde innebär att framtiden diskonteras mer och sedan standardiserar den så att den har en standardavvikelse på ett. Vi kallar denna variabel *Diskontering*.

Vi frågade även respondenterna hur väl följande påstående stämmer in på dem: ”Jag tenderar att skjuta upp sysslor även om jag vet att det vore bättre att göra dem med en gång”. Även denna variabel mättes på en skala från noll till tio, där noll indikerar ”Beskriver mig inte alls” och tio ”Beskriver mig perfekt”. Vi standardiserar denna variabel så att standardavvikelsen är ett och kallar den *Prokrastinering*.

Slutligen ställde vi respondenterna inför påståendet: ”Jag är bra på matte”, där de kunde svara från noll, ”Beskriver mig inte alls” till tio, ”Beskriver mig perfekt”. Även denna variabel standardiseras så att den har standardavvikelse ett.

Vi kallar den *Bra på matte*. Tidigare litteratur har tolkat denna variabel som ett grovt mått på kognitiv förmåga (se exempelvis diskussionen i Falk m fl. 2018).¹⁰

I Tabell 4 visas regressionsresultat där pensionskunskap är den beroende variabeln och de tre variabler som beskrivs ovan är oberoende variabler. Som kan utläsas av tabellen så korrelerar alla dessa tre variabler med pensionskunskap. En ökning med en standardavvikelse i *Diskontering* är associerat med en minskning i pensionskunskap med 0,12 standardavvikelser, medan motsvarande siffra för *Prokrastinering* är 0,08 standardavvikelser. Slutligen, för måttet *Bra på matte* är sambandet ännu starkare, där en ökning med en standardavvikelse i att uppleva sig bra på matte är associerat med ökning av pensionskunskap med 0,23 standardavvikelser.

Tabell 4 Pensionskunskap, preferenser och förmågor

	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Diskontering	-0,12*** (0,031)			-0,085*** (0,030)	-0,095*** (0,031)
Prokrastinering		-0,076*** (0,029)		-0,087*** (0,029)	-0,083*** (0,029)
Bra på matte			0,23*** (0,027)	0,21*** (0,028)	0,20*** (0,028)
Kontroller					✓
Antal obs.	1 929	1 887	1 941	1 864	1 864

Not: * p<0.1, ** p<0.05, *** p<0.01

Resultaten förändras inte mycket när alla variabler inkluderas tillsammans i en regressionsmodell och förändras inte heller nämnvärt när kontroller för ålder och kön läggs till. Vi inkluderar inga andra kontroller eftersom de flesta intressanta kontroller sannolikt kan påverkas av egenskaperna.

Sammanfattningsvis finner vi ett negativt samband mellan tidspreferenser, såsom benägenhet till diskontering och prokrastinering, och pensionskunskap.

¹⁰ För en del av våra data (i huvudsak äldre män) har vi tillgång till resultatet på inskrivningsprovet i mönstringen vilket brukar ses som ett test på kognitiv förmåga. Denna variabel visar på liknande korrelation med pensionskunskap som *Bra på matte*-variabeln, vilket tyder på att den senare är en bra proxy-variabel för kognitiv förmåga. Dessa resultat visas inte här, men är tillgängliga i Elinder m fl. (2020).

Dessutom finner vi att goda kunskaper i matematik är associerat med goda pensionskunskaper.

5 Diskussion och slutsatser

Många länder, däribland Sverige, har under de senaste decennierna reformerat sina pensionssystem från att vara förmånsbestämda till avgiftsbestämda. Denna övergång innebär att pensionssparare behöver ta ett större ansvar för sin privatekonomi när de blir äldre. Avgiftsbestämda system medför generellt sett fler val och större osäkerhet kring storleken på den framtida pensionen. Individer bör därför vara välinformerade om regler och incitament i pensionssystemet för att på ett bra sätt spara och förbereda sig för sin pension.

Med hjälp av nya enkätdata, som vi matchat mot olika typer av registerdata, har vi visat att de flesta pensionssparare i åldrarna 31 till 60 år saknar viktig kunskap om pensionssystemet. Vi fann också att många pensionssparare har bristfällig information om deras egen pension, t ex huruvida de gjort aktiva val i premiepensionen och hur mycket de hittills sparat in till pensionen, ett resultat som är i linje med studier från andra länder (se till exempel, Gustman och Steinmeier 2004, 2005; Maunu 2007; Chan och Stevens 2008, Barrett m fl. 2015). Vi fann också en stark socioekonomisk gradient i pensionskunskap, dvs. att individer med låg inkomst och utbildning i genomsnitt har sämre kunskaper om pensionssystemet. De starka sambanden mellan pensionskunskap, olika socioekonomiska faktorer och planering inför pensionen spår på oron att skillnader i socioekonomiska förutsättningar och förmågan att fatta sunda finansiella beslut leder till ökad ojämlikhet i pensionsutfall.

Tidigare studier har påvisat ett starkt positivt samband mellan finansiell förmåga, såsom grundläggande kunskaper om inflation, ränta och sparande, och planering för pensionen (Almenberg och Sävje-Söderbergh 2011; Lusardi och Mitchell 2011b, 2014). Vi fann däremot att den korrelationen mer eller mindre försvinner när vi kontrollerar för pensionskunskap. Sambandet mellan pensionskunskap och pensionsplanering kvarstår däremot när vi kontrollerar för finansiell förmåga.¹¹ Detta mönster återkommer för flera andra mått på pensionsplanering, som till exempel att ha planerat för när man ska gå i pension. Våra resultat tyder därför på att det finns ett mervärde i att ha goda kunskaper om pensionssystemet även om man redan har god finansiell förmåga.

¹¹ Notera att denna korrelation inte nödvändigtvis implicerar ett kausalt förhållande från kunskap till planering. Det kan till exempel vara så att planering leder till att man införskaffar sig mer kunskap, vilket innebär omvänd kausalitet. Å andra sidan, kunskap som införskaffas som ett resultat av planering kan ändå tänkas vara nödvändig för att planeringen ska bli bra. Vår ansats är samma som den i litteraturen som studerar sambandet mellan pensionsplanering och finansiell förmåga, se exempelvis diskussionen i Lusardi och Mitchell (2011a) gällande omvänd kausalitet.

Vi fann också att många av dem som inte tycker sig ha tillräckliga pensionskunskaper upplever komplexiteten i pensionssystemet som ett hinder. En övervägande majoritet uppger också att de har tänkt skaffa sig information men att det ”inte blivit av”. Vi visar också att individer som generellt sett är otåliga, benägna att prokrastinera och tycker sig vara sämre på matte, i genomsnitt har lägre pensionskunskap. Vi drar därför slutsatsen att pensionssystemets upplevda komplexitet, samt benägenheten att prokrastinera, är rimliga förklaringar till varför så många saknar grundläggande kunskaper om pensionssystemet.

Från ett policy-perspektiv innebär studiens resultat att det är viktigt med en välutformad valarkitektur med sunda förval och lättillgänglig och enkel information. Digitala hjälpmedel som samlar och ger personlig information om insamlad pensionskapital kan också utgöra ett medel för att minska den upplevda komplexiteten och göra det möjligt för pensionssparare att få en bättre överblick över sin ekonomiska situation.

Referenser

- Ackerman, David S. och Barbara L. Gross. (2005). "My Instructor Made Me Do It: Task Characteristics of Procrastination." *Journal of Marketing Education* 27(1): 5–13.
- Ackerman, David S. och Barbara L. Gross. (2007). "I Can Start That JME Manuscript Next Week, Can't I? The Task Characteristics Behind Why Faculty Procrastinate." *Journal of Marketing Education* 29(2): 97–110.
- Allgood, Sam och William B. Walstad. (2016). "The Effects of Perceived and Actual Financial Literacy on Financial Behaviors." *Economic Inquiry* 54(1): 675–97.
- Almenberg, Johan och Jenny Säve-Söderbergh. (2011). "Financial Literacy and Retirement Planning in Sweden." *Journal of Pension Economics & Finance* 10(4): 585–598.
- Anderson, Anders, Forest Baker och David T. Robinson. (2017). "Precautionary Savings, Retirement Planning and Misperceptions of Financial Literacy." *Journal of Financial Economics* 126(2): 383–398.
- Angrisani, Marco och Maria Casanova. (2019). "What You Think You Know Can Hurt You: Under/over Confidence in Financial Knowledge and Preparedness for Retirement." *Journal of Pension Economics & Finance*: 1–16.
- Barr, Nicholas. (2013). *The Pension System in Sweden*. 2013:7, Report to the Expert Group on Public Economics. Stockholm, SE: Fritzes.
- Barrett, Alan, Irene Mosca och Brendan Whelan. (2015). "How Well-Informed Are Pension Scheme Members on Their Future Pension Benefits? Evidence from Ireland." *Journal of aging & social policy* 27(4): 295–313.
- Behrman, Jere R., Olivia S. Mitchell, Cindy K. Soo och David Bravo. (2012). "How Financial Literacy Affects Household Wealth Accumulation." *The American Economic Review* 102: 300–304.
- Bucher-Koenen, Tabea, Irene Ferrari och Yuri Pettinicchi. (2019). *The Role of Pension Knowledge in Labour Supply Decisions: Evidence from Europe*. Netspar Discussion Paper 11/2019-043.
- Chan, Sewin och Ann Huff Stevens. (2008). "What You Don't Know Can't Help You: Pension Knowledge and Retirement Decision-Making." *The Review of Economics and Statistics* 90(2): 253–266.

- Elinder, Mikael och Johannes Hagen. (2018). *Den komplexa tjänstepensionen*. Stockholm, SE: SNS förlag.
- Falk, A., Becker, A., Dohmen, T., Enke, B., Huffman, D. och Sunde, U. (2018). “Global Evidence on Economic Preferences.” *The Quarterly Journal of Economics* 133(4): 1645–1692.
- Falk, A., Becker, A., Dohmen, T., Huffman, D. och Sunde, U. (2016). *The Preference Survey Module: A Validated Instrument for Measuring Risk, Time, and Social Preferences*. IZA Discussion Paper No 9674.
- Fernandes, Daniel, John G. Lynch och Richard G. Netemeyer. (2014). “Financial Literacy, Financial Education, and Downstream Financial Behaviors.” *Management Science* 60(8): 1861–1883.
- Gustman, Alan L och Thomas L Steinmeier. (2004). “What People Don’t Know about Their Pensions and Social Security.” In *Private Pensions and Public Policies*, eds. W. G. Gale J. B. Shoven and M. J. Warshawsky. Brookings Institution Press.
- Gustman, Alan L och Thomas L Steinmeier. (2005). “Imperfect Knowledge of Social Security and Pensions.” *Industrial Relations: A Journal of Economy and Society* 44(2): 373–397.
- Hagen, Johannes. (2013). “A History of the Swedish Pension System.” *UCFS Working Paper 2013:7*.
- Hagen, Johannes. (2015). “The Determinants of Annuitization: Evidence from Sweden.” *International Tax and Public Finance* 22(4): 549–578.
- Hagen, Johannes. (2017). “Pension Principles in the Swedish Pension System.” *Scandinavian Economic History Review* 65(1): 28–51.
- Hagen, Johannes. (forthcoming). “Partial Recall: Differences between Actual and Self-Reported Annuitization Decisions in Sweden.” *Journal of Pension Economics & Finance*.
- Hainmueller, Jens. (2012). “Entropy Balancing for Causal Effects: A Multivariate Reweighting Method to Produce Balanced Samples in Observational Studies.” *Political Analysis* 20(1): 25–46.
- Hastings, Brigitte C, Justine S, Madrian och William L Skimmyhorn. (2013). “Financial Literacy, Financial Education and Economic Outcomes.” *Annual Review of Economics* 5: 210–34.

- Inspektionen för socialförsäkringen. (2018). "Vem Får Avsättningar till Tjänstepension? En Analys Av Tjänstepensionernas Täckningsgrad Baserad På Deklarationsuppgifter." *Rapport 2018:15*.
- Kjellberg, Anders. (2018). *Kollektivavtalens Täckningsgrad Samt Organisationsgraden Hos Arbetsgivarförbund Och Fackförbund*. Department of Sociology, Lund University. (Studies in Social Policy, Industrial Relations, Working Life and Mobility).
- Landerretche, Oscar M och Claudia Martínez. (2013). "Voluntary Savings, Financial Behavior, and Pension Finance Literacy: Evidence from Chile." *Journal of Pension Economics & Finance* 12(3): 251–297.
- Lusardi, Annamaria och Olivia S. Mitchell. (2011a). "Financial Literacy and Retirement Planning in the United States." *Journal of Pension Economics & Finance* 10(4): 509–525.
- Lusardi, Annamaria och Olivia S Mitchell. (2011b). "Financial Literacy around the World: An Overview." *Journal of Pension Economics & Finance* 10(4): 497–508.
- Lusardi, Annamaria och Olivia S. Mitchell. (2014). "The Economic Importance of Financial Literacy: Theory and Evidence." *Journal of Economic Literature* 52(1): 5–44.
- Lusardi, Annamaria, Olivia S. Mitchell och Michaud Pierre-Carl. (2017). "Optimal Financial Knowledge and Wealth Inequality." *The Journal of Political Economy* 125(4): 431–477.
- Maunu, Tallamaria. (2007). "How Well Can Individuals Approaching Retirement Estimate Their Future Pension Benefits?" Finnish Centre for Pensions Working Papers 2007, p. 2. Helsinki, Finland: Finnish Centre for Pensions.
- OECD. (2020). Net Pension Replacement Rates (Indicator).
- Pedroni, Andreas och Jörg Rieskamp. (2015). "Psychological Factors of Voluntary Retirement Saving." Manuskript.
- van Rooij, Maarten CJ, Annamaria Lusardi och Rob JM Alessie. (2012). "Financial Literacy, Retirement Planning and Household Wealth." *The Economic Journal* 122(560): 449–478.

Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU) är ett forskningsinstitut under Arbetsmarknadsdepartementet med placering i Uppsala.

IFAU ska främja, stödja och genom forskning genomföra uppföljningar och utvärderingar. Uppdraget omfattar effekter av arbetsmarknads- och utbildningspolitik, arbetsmarknadens funktionssätt och arbetsmarknadseffekter av socialförsäkringen.

I rapportserien presenteras såväl IFAU:s forskning som resultat av samarbeten med andra nationella och internationella forskningsorganisationer.

IFAU delar årligen ut bidrag till olika forskningsprojekt, vars resultat publiceras i rapportserien.

Rapporterna kan vara fristående eller publiceras tillsammans med ett Working paper.

Alla IFAU:s publikationer finns på www.ifau.se